

Antroje knygos dalyje autorius detaliai, aiškiai ir tiksliai suformulavo problemas, kurių neišsprendus sunku tikėtis aukštų rezultatų skaitymo tyrimų srityje. Ten pat išvardytos administracinės, organizacinės ir metodinės priemonės, kurios padėtų šalinti esamus trūkumus. Numatyti tas priemonės, kurios galėtų būti įgyvendinamos jau dabar, pirmiausia turėtų atitinkamos instancijos, tarp jų ir LTSR valstybinė tarpžinybinė bibliotekų komisija.

Kai kurie pertvarkymai mokslinio darbo organizavimo srityje pradėti nuo 1976 m. (p. 5—6, 74—75), atliekamas aukšto metodinio ir metodologinio lygio žemės ūkio specialistų skaitymo bei jų poreikių tenkinimo respublikos bibliote-

kose tyrimas, augantis dėmesys skaitymo kultūros ugdymo problemoms, 1979 m. patvirtinta lektologijos programa, kuria vadovaujantis Vilniaus V. Kapsuko universitete dėstomi sociologiniai, psichologiniai ir pedagoginiai skaitymo pagrindai—visa tai sudaro būtinas prielaidas naujam Lietuvos skaitymo tyrimų istorijos periodui formuotis. Prie sumintų prielaidų neabejotinai reikia priskirti ir V. Rimšos knygą. Skaitymo tyrimų padėtis respublikoje jau ir anksčiau kėlė nerimą, bet nebuvo pakankamai argumentų jam pagrįsti. Juos pateikia V. Rimša. Jo darbas duoda pagrindą diskusijoms, kurių galutinis tikslas — aukštesnis skaitymo tyrimų lygis respublikoje.

ALVYDAS SAMENAS

Zukas V. Lietuviškieji literatūros bibliografijos šaltiniai. — V.: LTSR valst. resp. b-ka, 1979. — 180 p.

Literatūros mokslo, kritikos, grožinės literatūros kūrinių dabar sudaro maždaug 20% visos mūsų spaudos produkcijos, nemažai jos išleista ir ikitarybiniais metais. Per visą lietuviškos spaudos istoriją buvo parengta nemaža šios literatūros rūšies bibliografijų, sąrašų, ji atsispindėjo universaliuose bibliografiniuose šaltiniuose. Tačiau grožinės literatūros ir literatūros mokslo bibliografijos istorijos, metodikos, organizacijos klausimai iki šiol plačiai nebuvo nagrinėti ir aptarti. Todėl labai reikalingas ir lauktas V. Zuko veikalas „Lietuviškieji bibliografijos šaltiniai“, kuriame išnagrinėta iki šiol pasirodžiusi literatūros bibliografijos produkcija, jos sudarymo principai, metodologija, aptarti bibliografiniai šaltiniai, apibendrinti literatūros bibliografijos laimėjimai, vertinant juos ne vien praktiniu aspektu, bet ir istoriniu požiūriu. Autorius aptaria įvairių bibliotekų ir mokslo

įstaigų įnašą į literatūros bibliografijos kūrimą, jų vaidmenį literatūros informacijos sistemoje, supažindina su bibliotekose esančiomis kartotekomis, nurodo stambiausius bibliografinių ir informacinių leidinių fondus. Ši medžiaga labai papildo darbą ir sudaro bendrą vaizdą apie grožinės literatūros informacinės sistemos būklę mūsų respublikoje.

Lietuviškieji literatūros bibliografijos šaltiniai skirstomi į dvi pagrindines grupes — tai universalieji, kur šalia kitos spaudos produkcijos registruojama ir literatūros mokslo, kritikos darbai, grožinė literatūra, recenzijos, ir specialieji, t. y. vien grožinei literatūrai, literatūros mokslui, kritikai ir tautosakai skirti šaltiniai. Aptardamas pirmosios grupės leidinius, autorius nurodo, kokią dalį šiose bibliografijose sudaro grožinė literatūra, kokio pobūdžio medžiaga juose registruojama, aptaria pagalbinę ro-

dykles, jeigu jos padeda orientuotis literatūros mokslo ir grožinės literatūros produkcijoje, tačiau į leidinių sudarymo metodiką nesigilina. Kiek plačiau aptartos tarybinio laikotarpio universaliosios bibliografijos, einamosios valstybinės bibliografijos metraščiai, kurie praktiškai išsamiai registruoja visas knygas, kūrinių publikacijas iš periodikos, literatūros kritikos straipsnius iš tęstinių leidinių, žurnalų, laikraščių. Supažindinama su universaliosiose retrospektyvinėse bibliografijose ir mokslo įstaigų bendradarbių darbų rodyklėse esančia medžiaga, liečiančia literatūros mokslą ir grožinę literatūrą.

Didžiausią darbo dalį sudaro specialiosios bibliografijos, skirtos vien grožiinei literatūrai ir literatūros mokslui, apžvalga. Nušviečiama jos istorija, gvildeamos teorinės, metodologinės problemos, aptariamos svarbiausios literatūros bibliografijos vystymosi kryptys ikitarybinio laikotarpio, nurodomi tarybiniais metais iškilę mokslo įstaigoms, bibliotekoms, rengiančioms ir leidžiančioms registracinius ir informacinius leidinius, uždaviniai. Autorius apžvelgia spausdintus knygų katalogus, rašytojų biobibliografinius žodynus, mokslo pagalbines, rekomendacines ir specialiosios paskirties rodykles, rodykles akademinėms studijoms, einamąją bibliografinę informaciją. Norėtųsi paabejoti dėl literatūros grupavimo. Ar reikėjo poskyrio „Rinktinės literatūros rodyklės akademinėms studijoms“? Čia aptarta ir „Lietuvių literatūros istorijos“, t. 1—4. (V., 1957—1968) esanti bibliografija. Vilniaus un-to dėstytojų parengtą rodyklę „Lietuvių literatūros istorija ir tautosaka“ ir kt. būtų tikslingiau skirti prie mokslo pagalbinės bibliografijos, o poskyrį „Einamasis bibliografinis aptarnavimas“ įdėti po „Einamosios valstybinės bibliografijos metraščių“

Plačiai aptarti literatūros mokslo ir kritikos bibliografiniai šaltiniai. Pagal registruojamas literatūros turinį ir lei-

dinių pobūdį kritikos bibliografijos darbai skirstomi į kelias grupes: įvairių tautų literatūros skirtos rodyklės, lietuvių literatūrai skirti darbai bei personalinės literatūros mokslo darbuotojų ir kritikų rodyklės. Atskirą skyrį sudaro dramaturgijos bibliografija. Apžvelgęs temines grožinės literatūros rodykles, plačiausiai autorius sustoja prie personalinių lietuvių rašytojų rodyklių. Aptarta per 200 rodyklių, sąrašų, išleistų atskirais leidiniais, išspausdintų prie raštų, monografijų, disertacijų, diplominių darbų ir likusių rankraščiuose. Medžiaga grupuojama laikotarpiais — feodalizmo epocha, kapitalizmo epocha ir tarybinis laikotarpis. Vargu ar reikėjo atskirti feodalizmo ir kapitalizmo epochas. Jei feodalizmo laikotarpio rašytojai išdėstyti chronologine seka, tai kapitalizmo laikotarpio rašytojų išdėstymo principas visai neaiškus. Prie šio laikotarpio priskirtas ir LTSR rašytojų sąjungos narys M. Sikšnys. Būtų patogiau ir aiškiau, jei skyreliuose rašytojų bibliografijos būtų išdėstytos abėcėles tvarka. Netikslinga išskirti personalijas ir prie literatūros mokslo bibliografijos šaltinių. Čia aptartų B. Pranckaus-Zalio, K. Korsako, J. Būteno bibliografijų pasigendame prie rašytojų, o V. Mykolaitis-Putinas, Vaižgantas, V. Kapsukas, P. Višinskis, J. Šimkus ir kt. žinomi ir kaip literatūros kritikai. Reikėtų suminėti visas stambiausias rankraščiuose esančias bibliografijas. Dabar yra nevienodumų. Pavyzdžiui, aptarta J. Biliūno bibliografija, parengta ir esanti pas autorių, o neužsimenama apie B. Mituzienės parengtą V. Mykolaičio-Putino ir I. Kinčinaitės, B. Poškutės, V. Silkinaitės parengtą Antano Venclvos bibliografijas, esančias LTSR valst. resp. bibliotekoje.

Labai sutrumpinti vertimų į lietuvių kalbą ir darbų apie kitų tautų literatūrą bibliografijos šaltiniai. Apžvelgti tik patys stambiausi darbai. Neminima kasmet „Literatūros panoramoje“ spausdi-

nama „Vertimų į lietuvių kalbą bibliografija“. Reikėtų pažymėti ir už respublikos ribų išleistus leidinius, kuriuose gana plačiai atsispindi ir lietuviška medžiaga. (Pavyzdžiui, bibliografijoje „Пушкин и литература народов СССР“, išspausdintoje leid.: „И называет меня всяк сушией в ней язык...“: Наследие Пушкина и литературы народов СССР (Ереван, 1975) atsispindi ir lietuviška medžiaga apie A. Puškiną; Kalifornijoje išleistoje bibliografijoje: „Jack London: A Bibliography“ (1966) pateikti D. Londono kūrinių vertimai į lietuvių kalbą ir literatūra apie jį lietuvių kalba). Aptarta J. Vajėgos rodyklė „Janis Rainis lietuvių raštijoje“, esanti rankraštyje pas autorių, o neminimas „Bibliotekų darbe“, 1965, Nr. 8 spausdintas A. Syvienės straipsnis ir bibliografija „Janis Rainis Lietuvoje“.

Darbo gale pateiktas bibliografijos sąrašas, kuriame suregistruota medžiaga literatūros bibliografijos istorijos, metodikos ir organizacijos klausimais bei pateikti bibliografiniai ir informaciniai šaltiniai. Suregistruoti atskiri leidiniai, sąrašai prie literatūros istorijų, monografijų, studijų, straipsnių, taip pat bibliografijos, publikuotos periodikoje, rinkiniuose, diplominiai darbai ir kai kurios rankraščiuose esančios bibliografijos. Jei pačioje apžvalgoje ir never-

tėjo aptarti kiekvieną nedidelį darbą, tai literatūros sąrašo norėtusi pilnesnio. Nelabai aiškūs ir atrankos principai. Įtraukti ne visi diplominiai darbai, pavyzdžiui, nėra V. Mikalajūnaitės 1959 m. apginto darbo „A. Maginsko raštų bibliografija“.

Savo darbe V. Zukas ne tik nušviečia literatūros bibliografijos istoriją, šaltinius, bet duoda ir konkrečių pasiūlymų, kaip organizuoti grožinės literatūros ir literatūros mokslo informacijos sistemą, kad būtų išvengta dubliavimo ir kartu kuo skubiau užpildytos spragos, likusios šioje sistemoje. Autorius nurodo, kad koordinavus ir kooperavus šį darbą, bus tinkamai parengta grožinės literatūros ir literatūros mokslo bibliografijos šaltinių sistema, kas palengvins mokslo tiriamąjį ir pedagoginį darbą, o bibliotekoms padės propaguoti literatūros veikalus.

„Lietuviškieji literatūros bibliografijos šaltiniai“ svarbus ir geras mūsų bibliografijos istorijos veikalas. Jis labai pravers bibliotekininkystės studentams ir dėstytojams, knygotyros, literatūros tyrinėtojams, mokytojams, bibliotekų darbuotojams. Reikia pasidžiaugti tokiu reikšmingu ir reikalingu mūsų kultūros istorijai darbu ir laukti, kad ir kitų mokslo šakų bibliografijos istorija su-
lauktų panašių tyrinėjimų.

TERESE GUSTIENE